

Theater: Heldendood voor de beschaving, Chokri Ben Chikha

Knack.be – 5 juli 2010 – Door Els Van Steenberghe

In onze apenjaren gilden we er mee met Clouseau's Anne en Bart Kaells Marie-Louise. Daar bestaan gelukkig geen beelden van. Zowat 20 jaar later bezoeken we Blankenberge opnieuw. Ditmaal om de herinneringen van Chokri Ben Chikha aan zijn geboorte- en jeugdstad te horen en te zien. Althans, dat was toch de bedoeling.

Wat een innemend parcours de mémoires moest worden, was tijdens de première nog iets te veel een struikeltocht.

Van station naar station

De theaterwandeling - beter: ceremoniële optocht - Heldendood voor de Beschaving (* * 1/2) begint aarzelend. Ben Chikha heet het publiek welkom op het Leopold III-plein, pal voor het station van Blankenberge. Enkele decennia geleden arriveerden zijn Tunesische ouders er. Om in de badstad een beter leven op te bouwen. En jaren later nam de jonge Chokri Ben Chikha er de trein naar een beter leven in het binnenland.

In dat binnenland schopte hij het tot licentiaat geschiedenis en stampte vervolgens, in 2003, het theatercollectief Union Suspecte uit de grond. Om baanbrekend 'multicultureel' (dans)theater te maken. U kent ongetwijfeld het beruchte affichebeeld waarop een Maria met ontblote borsten te zien is. De poster kondigde Onze Lieve Vrouw Van Vlaanderen (2005) aan, het tweede deel uit een intrigerende trilogie waarin hij de band tussen hem, zijn familie en België beter trachtte te begrijpen. In De Leeuw van Vlaanderen stond de vaderfiguur centraal, vervolgens kwam de moederfiguur in the picture. In Broeders van Liefde (2007) focuste hij op zijn broers.

En in 2010 brengt hij zijn geboorte- en jeugdstad onder de aandacht. Ondertussen verliet hij zijn gezelschap (in 2008) om te doctoreren. Als doctorandus aan de HoGent & UGent zet hij het onderzoek verder dat hij als theatermaker voerde: 'Welke stereotiepe beelden roept het woord 'allochtoon' vandaag op in het algemeen en in theater in het bijzonder?' Dit onderzoek zal resulteren in een monoloog van hem, waar deze Heldendood voor de Beschaving al een bescheiden voorbode van is.

Freeze! Police!

Na de kennismaking op het stationsplein, troont Ben Chikha de toeschouwers mee naar de eerste halte op de ultrakorte optocht door de Kerkstraat. Een karretje waar normaal boules de berlin in vervoerd worden, doet dienst als rijdende jukebox. Hij wil het over de liefde hebben, vertelt hij.

Op dat moment kwam er een broodmagere Afrikaan in onze buurt staan. De ene hand op het fietsstuur, de andere hand tastte in zijn binnenzak. Hij haalde er een

pistool uit. Part of the game, dachten we monkelend. Tot Ben Chikha verstomde, er een politiewagen onze richting uitracete, de gewapende onverlaat snel en kalm in de boeien sloeg en – dat we dit in een theaterrecensie moeten schrijven – een aanslag nipt veredelde. Gedurende de gehele optocht neemt Ben Chikha een loop met de realiteit maar hier nam de realiteit een loopje met hem. Gevolg: eerste scène in 't water en de overige scènes bleven evenmin drijven. Aan elke halte raakte Ben Chikha's persoonlijke verhaal te zeer bedolven onder slordigheden: hij was soms nauwelijks verstaanbaar en de vertelde herinneringen snakten naar wat minder haastigheid en meer inhoud.

De optocht haast zich naar het standbeeld van Lippens en De Bruyne op de zeedijk, beide mannen sneuvelden in hun strijd tegen de slavernij. Het beeld stelt beide militairen voor, met aan hun voeten een Afrikaanse vrouw.

Hier kwam de aap uit de mouw. We verklappen niet hoe maar Ben Chikha speelt (samen met zijn kompanen) subtiel met het publiek én met de economische uitbuiting van de (ex-)kolonies. Hij vertaalt zijn persoonlijke verscheurdheid en deze van de kolonies in een wrange, ironische en kritische voorstelling over het schenden van de mensenrechten (van vrouwen, kinderen, homo's, bruinen, zwarten, ...). Hij klaagt de respectloosheid tegenover deze mensen aan door het publiek expliciet deel te maken van een performance waarin hij het mechanisme van deze respectloosheid ensceneert.

Wordt vervolgd (en beter)

Knap denkwerk. Maar dat in een knappe theaterbelevens omzetten, blijkt niet simpel.

Kijkt u eens naar de begeleidende foto's van dit artikel. De beelden zijn sterk. Ze ademen engagement, idealisme en enthousiasme uit. En ze tonen de potentiële kracht van deze creatie. Deze beelden - de scènes - konden intenser aan elkaar gesmeed worden door een iets zorgvuldigere regie maar vooral een betere tekstuele omkadering. De structuur en de algemene context van deze ceremonie zijn kien uitgedacht. Maar de teksten zijn te brokkelig. Ze hadden de gebeurtenis kunnen optillen. Ondanks de gedrevenheid en de charmante vertelstem van Ben Chikha, halen ze de ceremonie (en vooral de optocht) onderuit.

In november volgt het Internationaal Lippens en De Bruyne symposium. Noteer dat. Deze exquis uitgekende ceremonie (met haar kinderziektes) zou er wel eens tot een vlammend debat over de, volgens Ben Chikha, 'twee belangrijkste vraagstukken van onze maatschappij' kunnen uitgroeien, met name: 'de commercialisering van de Islam en de kolonisatie van de kunst.'